

CSÚRY ISTVÁN

1921–1980

Nem volt teljesen váratlan a halála. Egyik utolsó leveléből tudjuk: ő maga is számolt vele. Mégis, bennünket, pályatársakat, megdöbbentett a hír és felkészületlenek vagyunk a róla-írásra. Hónapok óta rossz táról, de ki gondolta, hogy ilyen

Még pár évet remélt magának. Kutató munkájának még szültek a róla alkotandó

tatásra. Hatvanadik élet- volna alkalmat munkás- élte meg hatvanadik Felkészületlenek va- magas mércét állított emlékeztetést írók elé is, kellékeit is respektáló kri- írta – kielégületlenül hagyta „A minden derék munkást túl, keresnénk a karakterishti- sokat, s az életrajzi vázlat mögött azon intézményi, társadalmi és tudományos erővonalak, érintkezési pontok megmutatását, amelyek a pályát s az egyéniséget formálták s amelyek munkája nyomot hagyott.”

Ehelyütt, most adósak maradunk az ilyen igényű méltatással; máshol, később meg- kíséreljük azt felvázolni. Ő maga vállalkozott egyébként – a szakmánkban szokatlan nyíltsággal és nyilvánossággal – önvizsgálatra, korainak tűnő mérlegkészítésre.

Most, amikor rá emlékezünk, felidéződött bennünk az a dolgozata, amelyet a könyvtári kutatások debreceni műhelyéről írt. Többünket meglepett, hogy nem hallgatta el saját pályája közreműködését a műhely és a program alakításában; meglepett az is, ahogy ezt tette.

Most újabb meglepetés ért bennünket, mikor fellapoztuk a Könyvtári Figyelőnek, e folyóiratnak azt az 1976-os számát, amelyben ezt az írását közreadta. Talán nem elég egzakt a felismerés, bizonyosan nem a társadalmi és tudományos erővonalak, érintkezési pontok megmutatására utal a megfigyelés, sőt a véletlen játékának is felfogható a jelen- ség, ám lehet valami szükségszerűre utalás is, hogy Csúry István dolgozatában természet-

híreket kaptunk egészségi állapo- kevés idő maradt neki hátra. is; erre az időre tervei vol- kiteljesedését akarta elérni

Nem vagyunk felké- általánosan érvényes mélt- évének betöltése adhatott ságának értékelésére. Nem születésnapját sem.

gyunk azért is, mert egyik írásában még a meg- mint „a nekrológ műfaji tikus.” És magát – ahogy az érzelmekre ható szöveg. megillető általános elismerésen kumot, az egyszeri konkrét voná-

szerűen olvasható a már akkor elhunyt Kovács Máténak a debreceni könyvtári kutatási műhely kialakításában játszott szerepe, és hogy Csűry írását a folyóirat számban – első közleményként – közvetlenül megelőzi Sallai Istvánnak Sebestyén Gézáról szóló nekrológja, Sallai Istváné, akiről azóta már ugyancsak nekrológok íródtak.

Ismételjük, mindez lehet a véletlenek szeszélye, ám ha mégis átgondoljuk a már elhalt, itt említett kiemelkedő könyvtáros személyiségek sorát, Csűry István, halálával immár, ebbe a sorba tagolódik. Pályája közvetlenül kapcsolódik folytatásként ahhoz a könyvtári irányzathoz, amelynek nála idősebb képviselői azok a társadalmi-politikai kérdések iránt érdeklődő értelmiségiek voltak, akik 1945 előtt a demokratikus szellemű köznevelés híveinek tarthatták magukat, és akik a felszabadulás utáni könyvtárpolitikában – egyik irányzatként – jelentős szerepet vállaltak és kaptak. Az általuk megtestesített könyvtárpolitikai vonulatnak későbbi kiemelkedő eredményei közé tartozott: a közművelődési könyvtári munka megalapozása, a könyvtáros káderek szakirányú képzésének megszervezése, a korszerű könyvtári munkafajták meghonosításának szorgalmazása. A könyvtárak irányításának általuk befolyásolt gyakorlatát a szervezeti formák kialakítására irányuló törekvés, az átfogó művelődéspolitikai szemlélet, a könyvtári munka feltételeinek javítását célzó szándék, a módszertani tevékenységre hajló készség jellemezte. Ebben a könyvtárosi felfogásban szerencsésen párosult az újíto szándék kötöttségeket nem kedvelő lendülete a könyvtárosi szakszerűség, a szervezeti keretek, a rendszerezés követelményével. Csűry István e könyvtárosok sorában a legfiatalabb volt és a legfiatalabban távozott elődei és társai után. Amíg élt és tevékenykedett, személye átkötést jelentett a következő nemzedékhez.

Csűry Istvánnak azonban személyes világa, saját életútja, karakterisztikuma volt, egyszeri konkrét vonásokkal rendelkezett. Nagy műveltsége, széles körű nyelvtudása, nyitottsága, a külföldi szakirodalomban szerzett jártassága folytán a legkorszerűbb könyvtári és tájékoztatási eljárások egyik legkiemelkedőbb szakértőjévé emelkedett. Kereste szellemi életünk más tudományos erővonalait és érintkezési pontjait is. A Kovács Máté, Sebestyén Géza, Sallai István által bejárható utak mellett, a tudós Csűry Bálint fiát vonzotta a Dienes László, Kőhalmi Béla, Mátrai László és Király István nevével jelezhető világnézeti és kutatási irány is, ám – mint maga írta – az 1945. április 11-én indult pályája a könyvtárosság életre szóló tudatos vállalásán alapult, és már csak viszonylag későn mélyült el elméleti tevékenysége a tudományszociológiai és ismeretelméleti kérdésekig.

A korosodó ember az egyre gyorsuló személyes idő szorításába került, a betegség, a hanyatlás miatt aggodalom töltötte el, hogy amit tudásban felhalmozott, kisiklik a keze közül. Könyvtári dolgozataiban, kutatói tanulmányaiban, még úti beszámolójában is szinte torlódva, sűrítve nyújtotta felgyülemlett ismereteit és kumulálódott tapasztalásait, olyannyira, hogy egyeseket lenyűgözött, másokat már riasztott mondanivalójának súlya és terjedelme.

Csűry István életének, tevékenységének mérlegéhez, az összegezéshez maga nyújtja az egyik támpontot, helyettünk is, nevünkben is szól: „Bár egyéni pályánk megszenvedte a gyakorlat ismereti megalapozására fordított nagy kitérőt, ma sem mondhatunk mást, minthogy ezt a munkát a születő szocialista könyvtárügy javára valakinek, valakiknek el kellett végezniök.”

Így volt, így történt.

HAVASI ZOLTÁN